

טביעת המצרים בים - טעות בניווט או מאורע היסטורי?

הרב ד"ר איתמר אלדר

1. ואכבדה בפרעה - כשהקב"ה מתנקם ברשעים שמו מתגדל ומתכבד (רש"י, שמות יד, ד).

ואכבדה בפרעה – אז יראה כבודי בעולם לטבוע פרעה וחילו (ראב"ע, שמות יד, ד).

2. וידעו מצרים - הנשארם. גם הנטבעים לפני מותם כי אני ה' (ראב"ע, שם)

ואכבדה בפרעה ובכל חילו. שלא נטבעו בים אלא חילו של פרעה ולא המון עם מצרים וכ"כ בחי' רשב"א יבמות פ'

הערל: וידעו מצרים כי אני ה'. היינו ההמון של מצרים שנשארו בראותם בעיניהם זה הפלא יכירו וידעו גם המה [...]

3.

<u>יעקב ולבן - בראשית לא'</u>	<u>בני ישראל ופרעה - שמות יד'</u>
אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַת שֵׁם מִצְרָה אֲשֶׁר נִדְרַת לִי שֵׁם נָדַר עֲתָה קוֹם צֵא מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלְדְּךָ (יג)	וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵלֵךְ וַיֹּאמְרוּ קוֹמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַם אֲתֶם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עֲבַדוּ אֶת ד'
וַיִּגְד לְלִבְּו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב (כב)	וַיִּגְד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לִבָּב פְּרָעָה וַעֲבָדוּ אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵנוּ (ה)
וַיִּגְד לְלִבְּו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי [...] וַיִּקַּח אֶת אֶחָיו עֲמֹ וַיִּרְדְּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיִּדְבֹק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד:	וַיִּוֹגַד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם - אִיקְטוֹרִין (אִגְעֵנְטֵעֵן) שֶׁלַח עֲמָהֶם וְכִיוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְשִׁלַּשַׁת יָמִים שֶׁקִּבְעוּ לִילֵךְ וּלְשׁוּב וּרְאוּ שְׁאִינֵן חוֹזְרִין לְמִצְרַיִם בָּאוּ וְהִגִּידוּ לְפִרְעָה בַּיּוֹם ד' (מְכִילֵתָא). וּבַחֲמִישִׁי וּבַשְּׁשִׁי רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם וּלְלֵיל שְׁבִיעִי יִרְדּוּ לִים (פ"ק דְּסוּטָה) בַּשְּׁחִרִית אִמְרוּ שִׁירָה וְהוּא יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח. לִכֵּן אֲנוּ קוֹרִין הַשִּׁירָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי (רש"י, שם)
וַיִּקַּח אֶת אֶחָיו עֲמֹ וַיִּרְדְּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיִּדְבֹק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד (כג)	וַיֹּאסֶר אֶת רַכְבּוֹ וְאֶת עֲמֹ לְקַח עֲמֹ: וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רַכְבּ בָּחוּר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם וְשָׁלֹשׁ עַל כָּל [...] וַיִּרְדְּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה (ו-ח)
וַיִּשָּׂא לָבֶן אֶת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת אֹהֱלוֹ בְּהַר וּלְבֶן תִּקַּע אֶת אֶחָיו בְּהַר הַגִּלְעָד (כה)	וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִיִּים עַל הַיָּם כָּל סוֹס רַכְבּ פְּרָעָה וּפָרָשָׁיו וְחִילוֹ עַל פִּי הַחִירָת לִפְנֵי בָעַל צָפֹן (ט)
וַיָּבֹא אֱלֹקִים אֶל לָבֶן הָאֱרֹמִי בְּחֹלֶם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשְׁמָר לָךְ פֶּן תִּדְבָּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע (כד)	וַיִּסַּע מִלֶּאֶד הָאֱלֹקִים הַחֲלָד לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עֲמוּד הָעֲנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: וַיָּבֹא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֲנָן וַיַּחֲשֹׁךְ וַיִּצָּר אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה (יט-כ)

4. וישבו ויחנו לפני פי החירות וכו'. ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ וכו'. וחזקתי את לב פרעה וכו': והגם דבלאו הכי אם לא ישובו לפני פי החירות היה ה' מחזיק את לב פרעה לרדוף אחריהם, ומה שהצריכם לשוב לפני החירות כדי לנסותם אם יעמדו בדבר הזה לבטוח בה' ולהתקרב לפני אביהם או אם יברחו. וכדי שיהיה להם נס, גם בזכות הזה לקרוע להם את הים ולנער את מצרים בתוכו. ויעשו כן, ר"ל שבטחו בדבר ה' ולא נתיראו מלהתקרב לפני איביהם [...]

(ישמח ישראל שמות יד,ב)

5.

השינוי לאור תגובת בני ישראל – אמונת ישראל	התוכנית המקורית – ידיעת מצרים את ה'
	(פרק ז') (א) ויאמר ד' אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך: (ב) אתה תדבר את כל אשר אצוץ ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו: (ג) ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים: (ד) ולא ישמע אלקם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים: (ה) וידעו מצרים כי אני ד' בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם:
	(ב) דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו על הים: (ג) ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר: (ד) וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ד' ויעשו כן:
(יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: (יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר:	(י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ד':
(יג) ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם: (יד) ד' ילחם לכם ואתם תחרשון:	(טו) ויאמר ד' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו: (טז) ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה: (יז) ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו: (יח) וידעו מצרים כי אני ד' בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו:
ויאמר ד' אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו: (כז) ונט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער ד' את מצרים בתוך הים: (כח) וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד: (כט) ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימנם ומשמאלם ויושע ד' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים: (לא) וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה ד' במצרים וייראו העם את ד' ויאמינו בד' ובמשה עבדו:	(יט) ויסע מלאך האלהים הלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם: (כ) ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה: (כא) ונט משה את ידו על הים וילך ד' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים: (כב) ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימנם ומשמאלם: (כג) וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים: (כד) ויהי באשמרת הבקר וישקף ד' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים: (כה) ויסר את אפן מרכבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ד' נלחם להם במצרים